

Preek over Lucas 4: 1 – 13

Gemeente,

Veertig jaar zwierf het volk Israël door de woestijn, veertig dagen lang zwierf Jezus door de woestijn. Welke woestijn dat geweest is, we weten het niet. Misschien was het wel dezelfde woestijn als die waar Johannes de Doper in gewoond heeft voordat hij aan zijn profetenwerk begon.¹ Laten we daar maar van uitgaan: de evangelist Lucas trekt heel veel parallellen tussen Jezus en Johannes de Doper. Beide in de woestijn. Je hoeft daarbij niet meteen te denken aan ons gebruikelijke beeld van een grote zandbak met hier en daar wat rotsen, droog en onbewoonbaar. Het gaat om een afgelegen plek, die zoals één van de woordenboeken aangeeft, in tegenstelling staat tot de gecultiveerde en bewoonbare plaatsen.

Jezus trekt de woestijn in, dat vertellen alle drie de evangelisten. De evangelist Johannes heeft zijn eigen verhaallijn, maar Mattheüs, Markus en Lucas vertellen het alle drie.

Markus, de oudste is hier bijzonder kort over, bijzonder kort. Hij schrijft dat Jezus, kort na zijn doop, door de Geest in de woestijn geleid werd. En dan?: “Veertig dagen bleef hij in de woestijn, waar hij door Satan op de proef werd gesteld. Hij leefde er te midden van de wilde dieren, en engelen zorgden voor hem.” Dus wel veertig dagen, en beproeving door de Satan. Maar Markus vertelt niet wélke beproevingen Jezus doorstaan heeft. Ook vertelt Markus niet, dat Jezus in de woestijn gevestigd heeft. Sterker nog: Hij werd verzorgd door engelen. En dat is een directe verwijzing naar het verhaal van Elia die het leven niet meer zag zitten³.

De verhalen van Lucas en Mattheüs zijn een stuk uitgebreider, en vertellen veel meer details. Mattheüs vertelt het zo: “Daarna werd Jezus door de Geest meegevoerd naar de woestijn om door de duivel op de proef gesteld te worden. Nadat hij veertig dagen en veertig nachten had gevestigd, had hij grote honger.”⁴ En Lucas, we hebben het net gehoord, verwoordt het zo: “Vervuld van de heilige Geest trok Jezus weg van de Jordaan, en geleid door de Geest zwierf hij veertig dagen rond in de woestijn, waar hij door de duivel op de proef werd gesteld. Al die tijd at hij niets, en toen de veertig dagen verstreken waren, had hij grote honger.”

Het lijkt wel een soort aangroei-verhaal. Eerst een uiterst summiere vermelding, dan komt erbij dat hij in die veertig dagen niet gegeten had, en dat wordt weer later aangeduid als een actieve periode van vasten. Het ene verhaal vertelt alleen van een beproeving door de satan, en een ander verhaal vertelt dat Jezus in de woestijn verzocht is, en het laatste verhaal zegt dat hij door de Geest de woestijn is ingestuurd met als doelstelling verzocht te worden.

Wat willen deze verhalen, wat willen de evangelisten ons vertellen? Markus vertelt alleen maar dat Jezus beproefd is, en meldt niet wat de inhoud en het resultaat van die beproeving geweest zijn. Dat hoort wel bij Markus. Het gaat hem om het paasverhaal: wat is er uiteindelijk gebeurd in Jeruzalem? Mattheüs en Lukas hebben kennelijk een andere bron, een verloren

¹ Lucas 3: 2 en Lucas 1: 80 (!)

² Markus 1: 12 – 13

³ 1 Koningen 19: 5 – 8

⁴ Mattheüs 4: 1, 2

gegaan evangelie, en daarin wordt een ingrijpende variant van het verhaal verteld. En vandaag luisteren we dus naar de tussenvariant: wel beproeving, geen vasten, maar ook geen engelen – ja, pas aan het eind van die veertig dagen.

Jezus weerstaat de verleiding om als wonderdoende Messias te worden getypeerd.

Hij weerstaat de verleiding tot macht.

En Hij weerstaat de verleiding om als supergelovige zijn levenodeloos in de waagschaal te stellen.

Geen wonderdoener, geen macht, geen supergeloof.

Dat stemt tot nadenken. Hoe verschillend de evangeliën ook zijn, hierin stemmen ze overeen. Jezus wil zich nergens als supermens manifesteren. Hij bezwijkt niet voor de enorme kansen die Hem aangeboden worden.

In 1969 is er een film uitgekomen, genaamd 'Son of Man'. Ik was te jong om de discussie die deze film in reformatorisch Nederland veroorzaakt heeft, mee te maken. Deze film begint met een aangrijpende scene. In zwart-wit uiteraard. Je ziet een man die tegen een lage rotswand ligt. Hands voor z'n ogen, hands vertwijfeld omhoog. "Speak to me, speak to me", zo mompelt hij tegen de Allerhoogste. Spreek tot Mij, spreek tot Mij. Uiteindelijk komt de man, Jezus natuurlijk, tot de ontdekking dat Hij de Son of Man, de Mensenzoon is. Het feit dat Hij als menselijke idealist zijn visioenen met de dood heeft moeten bekopen, was bepaald niet genoeg in de beleving van veel christenen, en daar ging de discussie toen over.

Maar wat er van is blijven hangen, is het beeld van een onzekere, door twijfel geplaagde man. En we zouden tegenwoordig zeggen: heel herkenbaar, en heel menselijk.

Maar of het echt zo is, en of het echt zo gegaan is, weet ik niet zo goed. Natuurlijk weet niemand het, want er was niemand bij.

Maar in beide evangeliëverhalen, dus van Mattheüs en Lucas, staat dat hij door de Geest van God geleid werd, zelfs vol was van de Heilige Geest! In het superkorte Markusverhaal staat dat Jezus na zijn doop de Geest als een duif op Hem zag neerdalen. En diezelfde Geest dreef Hem naar de woestijn. Zo is Hij daar ingegaan. Niet als een immer tobende twijfelaar.

En Hij is er uitgekomen met een spirit die je niet voor mogelijk houdt. Natuurlijk zijn er uitleggers die zeggen, dat juist omdat Hij zo lang niet gegeten en gedronken heeft, op z'n zwakst was, en dat het daarom weer typisch duivels is om Hem dan meteen broden te laten maken van de stenen die voor hen liggen. Maar ik betwijfel of Jezus zwak was. Hij was vol van de Heilige Geest, vol van zijn Vader, vol van zijn roeping. En die geest is ongebroken, die heeft, zo kun je wel uit de verhalen afleiden, niet geleden onder een paar dagen niet eten of drinken.

Geen wonderdoener, geen macht, geen supergelovige. Jezus is niet voor de mogelijkheden die Hem zijn voorgehouden, gevallen.

En daar kom je op een volgend punt: de beproevingen of de verleidingen zelf. Ik noemde het net: 'de mogelijkheden die Hem zijn voorgehouden'. Wat zijn beproevingen precies? En wat kunnen wij van dit verhaal leren?

Je hoort en leest nogal eens, dat het dan gaat om mogelijkheden, om kansen, om bezigheden die je afleiden van God, van het Koninkrijk der hemelen en/of van je medemens. En heel veel mensen leggen de lat dan zo hoog, dat bijna alles wat je doet, niet deugt en een toegeven is aan de verleidingen. En weer heeft satan gewonnen.

En ik heb vorige week al gezegd, dat het zo makkelijk is om hier te staan met het geheven vingertje en dan te gaan vertellen welke beproevingen en verleidingen er allemaal bestaan en

hoe je je daartegen moeten verweren.

Maar ik denk dat het buitengewoon belangrijk is om zelf na te denken. En je moet ook maar eens goed kijken naar die beproevingen van de satan. Zo fout zou het niet eens geweest zijn als Jezus daarop was ingegaan. Okee, het enkele feit, dat de satan dan de bron van veranderingen zou worden, lijkt dan al meer dan voldoende reden om er niet in mee te gaan, maar voor het overige? Wat is er tegen om uit stenen brood te maken, zeker als je gelooft dat God Abraham nog kinderen kan verwekken?⁵ En Jezus kon de heerschappij krijgen over alle koninkrijken der aarde. Maar zegt Hijzelf niet, dat Hem alle macht gegeven is op hemel en aarde?⁶ En die mooie verwijzing naar Psalm 91, die we vanochtend gezongen hebben, dat is toch prachtig? Ik geloof al z'n levensdagen, dat als Jezus van de rand van de tempel gesprongen was, de engelen Hem ook daarbij zouden dienen, zoals Markus schrijft⁷.

Met de voorstellen van satan was op zich niks mis.

Maar wat is het dan, dat Jezus ertoe aangezet heeft om de satan keer op keer 'nee' te verkopen? Ik denk, heel voorzichtig, dat het er wel eens mee te maken zou kunnen hebben, dat je je eigen doel, je eigen visie, je eigen vertrouwen niet moet laten wegzetten door mensen of instanties die denken dat jouw doel, jouw visie, jouw vertrouwen niet toereikend is, en dat je hen maar moet vertrouwen.

Simpel gezegd: geloof in jezelf. En natuurlijk ben je zonder je geloof in je Schepper niet verkrijgbaar. Je zou ook kunnen zeggen: geloof in je eigen geloof.

Je bent een kind, van God bemind en tot geluk geschapen. En blijf daar maar heel dicht bij.

Dan is het natuurlijk wel goed om van jezelf een beetje te weten wat je roeping is, wat nou datgene is waarvoor je 's ochtends je bed uitkomt. Als je voor jezelf een beetje duidelijk hebt, wat jij in het leven wilt, is het verstandig je daar ook voor in te zetten. Jezus wist heel goed wat zijn taak en opdracht zou worden in deze wereld. En niets of niemand zou Hem daarvan afbrengen. Als Jezus toegegeven zou hebben, zou deze opdracht, deze roeping compleet in het water gevallen zijn. Blijf trouw aan je roeping, aan je bestemming, aan je visie en je toekomstverwachting.

Aan het eind van het Mattheüs-verhaal bijt Jezus zijn verleider toe: Ga weg, satan. Dat lezen we in het Lucasverhaal niet. Daar staat, dat de duivel voor een tijd van Hem verdween. Kennelijk komt die duivel nog een keer terug, en dat klopt. Dat is als de satan bezit neemt van Judas, de verrader van Jezus⁸. Jezus' openbare leven was van begin tot eind doortrokken van satan, de geest die Hem af probeerde te houden van zijn roeping, en zelfs bereid was Hem te doden als Hij niet naar zijn pijpen danste.

Dat zal voor ons ook gelden, hopelijk niet in zo ernstige mate als bij Jezus, maar er zijn veel mensen bij wie de twijfel blijft toeslaan. De vraag of je alles wel goed gedaan hebt, de vraag of het allemaal wel in overeenstemming was met Gods wil, dat soort vragen. Mensen kunnen daar tot op hun sterfbed onder lijden. En ook dat zijn verzoeken die veel lijken op wat Jezus heeft meegemaakt.

En Hij heeft laten zien dat je met visie, overtuiging en geloof, of beter gezegd, dat je met de Heilige Geest in je hart en je leven, dit soort vragen en twijfels op de juiste manier kunt beantwoorden.

Wat Jezus was, was Hij, maar geen zwakke twijfelaar. Hij bleef vervuld van de Heilige Geest zelfs toen het lijden onnoemelijk zwaar werd. Zelfs bij de hartgrondige uitroep 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?' heeft Hij niet gezegd of uitgeseind, dat Hij het bij het

⁵ Zo zei Johannes de Doper tegen zijn leerlingen, vlak voordat hij Jezus doopte. Mattheüs 3: 9

⁶ Mattheüs 28: 18

⁷ Markus 1: 13

⁸ Lucas 22: 3

verkeerde eind heeft gehad. Hij beloofde zijn medegekruisigde dat deze met Hem in het paradijs zou zijn. Hij verbond zijn beste vriend aan zijn moeder, en ga zo maar door.

Jezus heeft de verleidingen van het leven het hoofd kunnen bieden, omdat Hij wist wat Hij moest doen in zijn leven, omdat Hij wist in welke traditie Hij stond, omdat Hij vol was van de Heilige Geest.

Jezus was geen zwakke twijfelaar, maar ook geen wonderprofeet, Hij hoefde geen macht van de satan, en was al helemaal niet van plan een geloofstest voor deze satan af te leggen.

Jezus staat als een huis aan het begin van deze Veertigdagentijd, ons ten voorbeeld.

Amen.